

**MOKINIO, BESIMOKANČIO PARDAVĖJOS(O) SPECIALYBĖS,
SAUGOS IR SVEIKATOS INSTRUKCIJA
NR.2-31**

I. BENDROJI DALIS

- Mokinys privalo vykdyti Marijampolės PRC darbo tvarkos taisyklių, nustatyto darbo ir poilsio laiko reikalavimus, ilsėtis, valgyti ir rūkyti tam tikslui skirtose vietose, dirbti tik tą darbą, kurį paveda profesijos mokytojas, ir tik tada, kai yra žinomi saugūs jo atlikimo būdai.
- Praktinių užsiėmimų metu būti dėmesingam, atidžiam, atsargiam, nesikalbėti su pašaliniais ir netrukdyti dirbti kitiems.
- Palaikyti tvarką darbo vietoje.
- Darbo vietoje neturi būti pašalinių žmonių.
- Mokinys privalo dirbti su asmeninėmis apsaugos priemonėmis
- Mokiniui draudžiama dirbti su įrengimais, įrankiais jei jis nėra apmokytas neinstrukuotas, kaip reikia saugiai dirbti šiais įrankiais ir įrengimais.
- Praktinių užsiėmimų metu užtikrinti švarą ir tvarką darbo vietoje, stebėti praėjimų.
- Draudžiama be profesijos mokytojo žinios patikėti darbo priemones kitam asmeniui, savavališkai atlikinėti darbus nesusijusius su užduoties vykdymu. Pasišalinti iš darbo vietos galima tik gavus profesijos mokytojo leidimą.
- Darbuotojas turi žinoti darbo vietose (objektuose) esančius saugos ir sveikatos apsaugos ženklus bei vykdyti tai, ką tie ženklai nurodo.

Simbolis	Reikšmė	Simbolis	Reikšmė
ĮSPĖJAMIEJI ŽENKLAI			
	Bendrasis įspėjamasis ženklas		Įspėjimas. Elektros srovės poveikis
	Įspėjimas. Galima susižeisti galvą		Įspėjimas. Karšti paviršiai
	Įspėjimas. Slidus paviršius		Įspėjimas. Pavojus kristi
	Įspėjimas. Kenksminga arba dirginanti medžiaga		Įspėjimas. Degi medžiaga
ĮPAREIGOJAMIEJI ŽENKLAI			
	Bendrasis privalomasis veiksmas		Skaityti gamintojo pateiktą įrenginio eksploatavimo instrukciją, aprašymą

	Būtina vilkėti apsauginius drabužius			Būtina avėti apsauginius batus
	Šiukšles mesti į šiukšliadėžę			Būtina dėvėti kepuraitę
DRAUDŽIAMIEJI ŽENKLAI				
	Bendras draudžiamasis ženklas			Eiti pašaliniams asmenims draudžiama
	Draudžiama šiukšlinti			Draudžiama rūkyti
INFORMACINIAI ŽENKLAI				
	Rinkimosi vieta			Rūkymo vieta
	Pirmoji pagalba			Skubios pagalbos telefonas
	Evakuacinis išėjimas tiesiai			Avarinis išėjimas
	Evakuacinis išėjimas į kairę			Evakuacinis išėjimas į dešinę
	Evakuacinis išėjimas į kairę			Evakuacinis išėjimas į dešinę
	Gesintuvas			Gaisrinės žarnos ritinys
	Gaisrinis hidrantas			Gaisro aliarmo skelbimo vieta

II. PROFESINĖS RIZIKOS VEIKSNIAI. SAUGOS PRIEMONĖS NUO JŲ POVEIKIO

1. Pavojingi, kenksmingi ir kiti rizikos veiksniai, esantys ar galintys pasireikšti darbuotojo darbo aplinkoje, galimas poveikis darbuotojo saugai ir sveikatai, prevencinės priemonės:

Rizikos veiksnys	Poveikis saugai ir sveikatai	Prevencinės priemonės
Fizikiniai veiksniai:		
Nepakankamas darbo vietos apšvietimas	Didėja akių nuovargis, regos susilpnėjimas mažėja darbuotojo pastabumas. Galimos darbo klaidos, kurios gali būti susijusios	Jeigu bendras apšvietumas yra mažesnis už reikalaujamą, būtina didinti šviestuvų kiekį ar

	su įvairaus masto incidentais, avarijomis	papildomai naudoti kilnojamus šviestuvus
<i>Fizikiniai veiksniai:</i>		
Netinkamas mikroklimatas (temperatūra, drėgmė, ventiliacija ir t.t.)	Įvairaus sunkumo ūmių sveikatos sutrikdymų ar profesinių ligų rizika	Tinkamai apšildyti, vėdinti patalpas
Elektros srovės poveikis, esant netvarkingai instaliacijai ar netinkamai naudojant elektrinius prietaisus, įrenginius ir įrankius	Įvairaus sunkumo traumų (net mirtinų), sveikatos sutrikdymų rizika	Laikytis elektroaugos reikalavimų. Nenaudoti netvarkingų elektrinių įrankių, įrengimų, kitų darbo priemonių. Nesiliesti prie neizoliuotų elektros įrangos dalių, kuriomis teka elektros srovė. Remontuoti elektros įrenginius ir prietaisus gali tik asmuo, turintis atitinkamą elektroaugos darbuotojo kvalifikaciją
kasos aparato ir įrankių eksploatavimo taisyklių nesilaikymas	galimos traumos.	Nuolat tikrinti įrankių ir kasos aparato techninę būklę, tvarkingumą, nedirbti su netvarkingais įrankiais ir kasos aparatu, juos naudoti pagal paskirtį ir prisilaikant jų eksploatavimo taisyklių reikalavimų;
Netvarkinga darbo vieta (slidžios, nelygios grindų ar grindinio dangos)	Paslydimas, pargriuvimas. Galimos įvairaus sunkumo traumos: kaulų lūžiai, raumenų sistemos sužalojimai	Užtikrinti, kad darbo vietoje grindų dangos būtų neslidžios, sausos, lygios, nuolat valomos. Jeigu dėl darbo specifikos grindys būna šlapios ir slidžios, būtina dėvėti apsaugančią nuo paslydimo avalynę
Netvarkingos ar užgriozdintos patalpos	Užkliuvimas, pargriuvimas, užgriuvimas, nukritimas. Galimos įvairaus sunkumo traumos: kaulų lūžiai, raumenų sistemos sužalojimai ar net mirtinos traumos	Nuolat palaikyti tvarką ir švarą patalpose. Laikytis sandėliavimui, patalpų eksploatavimui priežiūrai keliamų reikalavimų
Netvarkingi įrengimai, įrankiai, prietaisai ir kt.	Tikimybė įsipjauti, įsidurti į aštirus daiktus, briaunas, patirti sužalojimus ar įvairaus sunkumo traumas	Dirbti tik su tvarkingais ir reikiamos komplektacijos įrenginiais, įrengimais, juos naudoti pagal paskirtį ir prisilaikant jų eksploatavimo taisyklių reikalavimų. Savavališkai darbo priemonių nemodifikuoti
Krentantys, griūvantys daiktai (netvarkingai sukrauti maisto produktai, tara)	Galimi įvairaus sunkumo galvos, galūnių, kitų kūno vietų sužalojimai, traumos	Daiktus, medžiagas ir kitas priemones darbo vietoje sudėti taip, kad jie negalėtų nukristi

Dūžtantys daiktai (stiklas, plastmasė ir kt.), šukių valymas	Galimi įvairaus sunkumo galvos, galūnių, kitų kūno vietų sužalojimai, traumos	Daiktus, medžiagas ir kitas priemones darbo vietoje sudėti taip, kad jie negalėtų nukristi
Fizikiniai veiksniai:		
Gaisro ir sprogimo pavojus	Galimas nudegimo ar net žuvimo pavojus	Panaikinkite artimus uždegimo šaltinius (kibirkštis, cigaretė). Įrenkite kontrolės ir aliarmo priemones. Laikykite gesintuvus lengvai prieinamoje vietoje. Nustatykite veiksmų planą gaisro metu.
Asmens higienos taisyklių nesilaikymas	Galimi apsinuodijimo, infekcijų, ir virškinimo trakto negalavimai. Ūmūs susirgimai ar net mirtis	Suteikti galimybę darbuotojams valgyti, praustis ar atlikti gamtinius reikalus tik tam pritaikytuose vietose
Ergonominiai, psichosocialiniai ir organizaciniai veiksniai		
Nepatogi, priverstinė darbo poza	Galimi skeleto sistemos ir raumenų pažeidimai	Tinkamai parinkti darbo aukštį ir darbo priemonių išdėstymą, taip pat sudaryti galimybę keisti darbo pozą
Stresas dėl netinkamo darbo organizavimo, kvalifikacijos stokos	Dėl netinkamo darbo organizavimo galimos problemos tarp kolegų, konfliktai tarp darbuotojų ir vadovaujančio personalo. Stresas ir įtampa padidina jautrumą ir iššaukia klaidas. Galimi įvairaus sunkumo galvos, galūnių, kitų kūno vietų sužalojimai, traumos	Aptarti su darbuotojais užduočių planavimą ir paskirstymą. Apsvarstyti darbo proceso eigą. Darbuotojus motyvuoti, sukurti jų atsakomybės sampratą. Problemas spręsti atskiruose pokalbiuose. Sukurti tiesioginę ir aiškią informacijos sistemą, kuri padėtų išvengti klaidų. Patikrinti organizavimą, sukurti tiesioginę ir aiškią informacijos sistemą. Pritaikyti pertraukų sistemą. Darbams atlikti parinkti tinkamus darbuotojus, kurie atitinka keliamus kvalifikacinius reikalavimus

2. Mokinys privalo dirbti su asmeninėmis apsaugos priemonėmis:

2.1. kojoms ir pėdoms apsaugoti;

2.2. rankoms ir plaštakoms apsaugoti;

2.3. apsauginiais darbo drabužiais.

3. Mokinys privalo:

- 3.1. dirbti su asmeninėmis apsaugos priemonėmis ir naudoti jas darbo metu;
- 3.2. rūpestingai prižiūrėti ir naudoti pagal paskirtį asmenines apsaugos priemones;
- 3.3. laiku pranešti profesijos mokytojui apie jų nusidėvėjimą, užteršimą, netinkamumą naudoti ir apie tai, kad baigiasi jų naudojimo terminas;
4. Prieš darbo pradžią, apžiūrėti darbo vietą, pašalinti nereikalingus daiktus, galinčius trukdyti dirbti, įsitikinti, ar grindys sausas, neslidžios, neužkrautos, vaikščioti skirtos vietos, vizualiai patikrinti, ar pakankamas vietinis apšvietimas.
5. Patikrinti ar tvarkingi įrenginiai, prietaisai, inventoriai, kuriais bus dirbama darbo metu.
6. Vizualiai patikrinti kasos aparatą ir kitus elektros įrenginius, su kuriais bus dirbama:
 - 6.1. ar nenutrūkę elektros laidai, jungiantys kasos aparatą su elektros tinklu, ar nepažeista jų izoliacija; ar jie įžeminti. Tai atliekama apžiūrint kabelį (laidą), kuriuo įrenginys jungiamas į elektros tinklą, kištuką, elektros kištukinį lizdą;
 - 6.2. ar uždengti elektros skydelio, įrenginio kontaktai, turintys elektros įtampą;
 - 6.3. ar laidai, jungiantys kasos aparatą su elektros tinklu, nesiliečia prie karštų, drėgnų, aštrių briaunų, kitų įžemintų įrenginių, centrinio šildymo radiatorių, vamzdžių;
 - 6.4. ar laidai apsaugoti nuo atsitiktinių mechaninių pažeidimų; laidai (kabelis) turi būti jungiami prie elektros kištukinio lizdo taip, kad nebūtų galimybės ant jų užlipti ar einant už jų užsikabinti;
 - 6.5. ar pakankamo ilgio kilnojamųjų elektros įrenginių elektros kabelis. Jį prailginti galima naudojant tik tvarkingus pramoninės gamybos ilgintuvus;
 - 6.6. ar tvarkingas elektros kabelio kištukas, elektros kištukinis lizdas, į kurį jungiamas kasos aparatas.
7. Patikrinti kasos aparato ir kitų elektrinių prietaisų blokavimo mechanizmo darbą.
8. Tik įsitikinęs kasos aparato tvarkingumu bei paruošęs darbo vietą, pardavėja, gali įjungti kasos aparatą.
9. Patikrinti darbo įrankius, pagalbines priemones, kad jos būtų techniškai tvarkingos ir saugios dirbti.
10. Pakrovimo – iškrovimo darbams skirtos vietos turi būti išlygintos, pašalinti daiktai, galintys trukdyti darbui.
11. Tvarkingai ir patogiai darbui susidėti pagalbines priemones. Tik paruošęs darbo vietą, pardavėja gali pradėti darbą.
12. Pastebėjus bet kokį gedimą, netvarką ar keliantį pavojų veiksni, informuoti profesijos mokytoją. Darbo nepradėti, kol nebus pašalinti visi trūkumai.
13. Dirbti tik tą darbą, kurį paveda vadovas ir tik tada, kai yra žinomi saugūs jo atlikimo būdai.
14. Darbo metu būti dėmesingam, atidžiam, atsargiam, nesikalbėti su pašaliniais ir netrukdyti dirbti kitiems.
15. Neatitraukti dėmesio nuo darbo ir neužsiminėti pašaliniais darbais.
16. Nedirbti, jei darbo vieta nepakankamai apšviesta.
17. Visi darbo įrankiai turi būti tvarkingi ir švarūs, laikomi jiems skirtoje vietoje.

18. Rūpestingai saugoti patikėtas materialines vertybes.
19. Tvarkingai išdėlioti prekes lentynose, vitrinose.
20. Sandėliuoti prekes stelažuose, lentynose. Nesandėliuoti prekių koridoriuose ir praėjimuose. Sandėliuojant prekes rietuvėse ne aukščiau 2 m, palikti laisvus priėjimus prie darbo vietos, pirminių gaisro gesinimo priemonių, elektros jungiklių, įėjimo durų.
21. Pardavėja turi susipažinti su numatomu kelti krovinio ir gauti tikslią informaciją apie:
 22. krovinio svorį;
 23. krovinio turinį ir konsistenciją;
 24. krovinio svorio centrą arba sunkiausią pakuotės pusę, jei jos turinys paskirstytas netolygiai centro atžvilgiu ar svorio centro padėtis gali keistis kėlimo metu, ir saugius tokių krovinų kėlimo būdus.
25. Leidžiama nepavojinga vienkartinė kėlimo ir pernešimo krovinio masė kartu dirbant kitą darbą (iki dviejų kartų per valandą):
 26. vyrams – 5-25 kg;
 27. moterims – 3-15 kg.
28. Krovinio svoris, forma, paviršius, suėmimo ir paėmimo sąlygos, padėtis prieš ir po kėlimo bei pakėlimų kiekis tarpusavyje turi būti kuo geriau suderinti, kad atliekant kėlimo rankomis darbus neiškiltų pavojus saugai ir sveikatai.
29. Siekiant kėlimo metu išvengti rizikos, krovinys turi būti tinkamai įpakuotas ir parengtas kėlimui.
30. Kai krovinio kėlimas rankomis gali kelti pavojų saugai ir sveikatai, jei tai įmanoma ir tikslinga, turi būti naudojamos tinkamos techninės priemonės.
31. Vieta, kur kroviniai kraunami rankomis, turi būti parinkta ir tinkamai įrengta atsižvelgiant į darbo aplinkos charakteristikas ir su ja susijusius veiksnius.
32. Saugos ir sveikatos reikalavimai, eksploatuojant kasos aparatą:
33. vizualiai patikrinti kištukus, elektros kištukinius lizdus ir įsitikinti, ar jie nesugadinti, ar kasos aparatai įžeminti. Radus pažeidimų pranešti profesijos mokytojui;
34. prieš jungiant kasos aparatą į tinklą, uždaryti čekių spausdinimo mechanizmo dureles;
35. patikrinti kasos aparato blokavimo mechanizmo darbą;
36. stebėti kasos aparato darbą ir, pastebėjus gedimą, pranešti vadovui arba asmeniui, atsakingam už jo remontą.
37. Dirbant kasos aparatu draudžiama:
 38. dirbti kai nuimtas jo dangtelis, atidarytos durelės;
 39. keisti kontrolinę ir čekių juostas, valyti, tepti, remontuoti kasos aparatą, kai jis įjungtas į elektros tinklą;
 40. šalinti čekių juostos atplaišas rankomis.
41. Pastebėjus gedimus: kai kurių detalių stiprų įkaitimą, pasirodžius kibirkštims, padidėjus triukšmui, išjungti kasos aparatą iš elektros tinklo ir pranešti vadovui.
42. Informuoti ir konsultuoti pirkėją apie esamas prekes, paaiškinti prekių savybes ir kokybę.
43. Aptarnaujant pirkėją elgtis atsargiai, kad neaptaškyti ar neaplieti jo.
44. Pardavėja privalo būti mandagi, paslaugi, nepradėti ginčų ir barnių su klientais. Vykdydama savo pareigas, turi neužsiimti pašaliniais reikalais, klientus aptarnauti kultūringai.
45. Pirkėjui prašant, pakviesti vadovą.
46. Netrankyti įrankių, prekių taip pat nepažeisti nustatytų etiketo reikalavimų.
47. Su pirkėjais atsiskaitoma tokia tvarka:

48. aiškiai pasakyti pirkėjui pinigų sumą, kurią jis privalo mokėti už prekes, dėti juos atskirai, kad matytų pirkėjas;
49. kasos aparatu išmušti čekį;
50. pasakyti pirkėjui priklausančios gražos sumą ir paduoti kartu su čekiu;
51. galutinai atsiskaičius su pirkėju, gautus pinigus padėti į kasą.
52. Apsaugos nuo elektros reikalavimai:
53. neliesti drėgnomis rankomis elektros laidų, kabelių, kištukų, elektros prietaisų ar įrenginių;
54. nedirbti su elektros įrankiais ar prietaisais, jeigu prisilietus jaučiamas elektros srovės poveikis;
55. nedirbti su netvarkingais elektros įrankiais, prietaisais ar įrenginiais;
56. dirbti tik su įžemintais prietaisais bei įrenginiais;
57. nesiliesti vienu metu prie įžemintų dalių ir elektros įrenginių metalinių dalių kad, esant pažeistai izoliacijai ir šioms dalims turint elektros įtampą, nesusidarytų grandinė tekėti elektros srovei per žmogaus kūną; panaudojus elektros įrankį, prietaisą ar įrenginį, tuoj pat išjungti;
58. nedirbti su kasos aparatu, jei ant jo pateko skysčiai;
59. neremontuoti pačiam sugedusio kasos aparato, kištukų, elektros kištukinių lizdų. Tai atlikti privalo darbuotojas, turintis reikiamą apsaugos nuo elektros kategoriją;
60. pastebėjus elektros instaliacijos pažeidimus, nedelsiant nutraukti darbą ir pranešti apie tai vadovui.
61. Saugoti, kad nebūtų mechaniškai pažeidžiamos elektros instaliacija ir aparatūra.
62. Nuolat sekti elektros įrenginio paleidimo lengvumą, temperatūrą; pasirodžius dūmams ar liepsnai iš elektros įrenginio, atsiradus nebūdingam triukšmui ar vibracijai, reikia nedelsiant išjungti elektros įrenginį.
63. Prie paleidimo mygtukų turi būti aiškūs užrašai valstybine kalba, nurodantys kuriam įrenginiui, kuris mygtukas tinka.
64. Elektrinius vandens šildytuvus, virdulius, lygintuvus, kavos virimo aparatus naudoti tik specialiai tam skirtose ir įrengtose patalpose.
65. Darbo metu mokinys turi sekti įrenginio, kuriuo dirba bei pagalbinių įrenginių būklę ir, pastebėjęs kokius nors gedimus, turi nutraukti darbą ir pranešti apie tai vadovui.
66. Darbo metu užtikrinti švarą ir tvarką darbo vietoje, susidariusias atliekas darbo pabaigoje pašalinti į tam skirtą vietą.
67. Pastebėjus, kad gali įvykti nelaimingas atsitikimas ar avarija, nedelsiant nutraukti darbus ir apie tai pranešti profesijos mokytojui.
68. Pirmosios pagalbos priemonės nukentėjus nuo elektros srovės:
- 68.1. elektros srovės sužalojimo atvejais reikia nukentėjusį kuo greičiau atpalaiduoti nuo elektros srovės, nes nuo srovės veikimo trukmės priklauso elektros traumos sunkumo laipsnis; prisilietus prie įtampą turinčių srovinių dalių, daugeliu atveju prasideda savaiminis mėšlungiškas raumenų susitraukimas ir bendras sujaudinimas, dėl to gali sutrikti arba visai sustoti kvėpavimo organų ir kraujotakos veikla;
- 68.2. teikiant pagalbą visų pirma reikia išjungti įtampą toje įrenginio dalyje, kurią liečia nukentėjęs; atjungti reikia išjungiklių ar kito atjungiančio aparato pagalba, ištraukti kištuką iš elektros kištukinio lizdo; jei įrenginio neįmanoma pakankamai greitai atjungti, reikia imtis priemonių nukentėjusį atpalaiduoti nuo srovinių dalių, kurias jis liečia. Tai daryti galima, imant už jo sausų drabužių, bet vengiant prisiliesti prie greta esančių metalinių daiktų ir drabužiais neapdengtų nukentėjusio kūno dalių;

68.3. jei nukentėjusysis nekvėpuoja, nereaguoja į dirgiklius, reikia skubiai daryti dirbtinį kvėpavimą ir išorinį širdies masažą;

68.4. įsitikinti, ar nukentėjęs neturi rimtų sužalojimų, lūžių;

68.5. nukentėjusiojo gabenimas: keliant nešant ir vežant nukentėjusį žmogų, negalima jo kratyti, laikyti nepatogioje ar pavojingoje padėtyje, nešti reikia neštuvais (kelti ir guldyti ant neštuvų reikia iš sveikosios pusės), lūžio vietą, jei tokia yra, reikia prilaikyti; vežti gulintį ant neštuvų atsargiai, nekratyti, po jais pakloti ką nors minkšto (drabužiai, šiaudai ir pan.);

68.6. visais elektros traumos atvejais, skubiai kviešti medicininę pagalbą arba kreiptis į gydymo įstaigą, nes elektros srovės poveikis gali pasireikšti ir praėjus kuriam laikui (pav. sutrikti širdies ritmas).

69. Baigus darbą, išjungti kasos aparatą bei kitus naudotus elektros įrenginius (kurie turi būti išjungti baigus darbą), ištraukti kištukus iš elektros kištukinio lizdo.

70. Nuvalyti naudotus darbo įrankius ir pagalbines priemones.

71. Sutvarkyti darbo vietą, pašalinti susidariusias atliekas į tam skirtą vietą.

72. Nusivilkti darbo drabužius, apžiūrėti ar jie tvarkingi ir švarūs, padėti į jiems skirtą vietą.

73. Informuoti profesijos mokytoją apie darbo metu pastebėtus trūkumus, turėjusius įtakos saugiam pavesto darbo atlikimui.

Instrukciją parengė: Darbų ir civilinės saugos inžinierius

V. Naruševičius